

# O'QUV AMALIYOTIDA PEDAGOGIKA YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY MOBILIGINI OSHIRISHDA DUAL TA'LIM TAMOYILLARI JORIY ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

T.G'ofurov<sup>1</sup>

**Mas'ul muallif:** G'ofurov  
To'liqjon, Chirchiq davlat  
pedagogika universiteti mustaqil  
izlanuvchisi.

Accepted: 26 Sentabr 2026

**Copyright:** © 2026 by the  
author(s). Licensee Buxoro xalqaro  
universiteti ilmiy axborotnomasi.

**Iqtibos uchun:** G'ofurov, T. O'QUV  
AMALIYOTIDA PEDAGOGIKA  
YO'NALISHI TALABALARINING  
KASBIY MOBILIGINI OSHIRISHDA  
DUAL TA'LIM TAMOYILLARI JORIY  
ETISHNING PEDAGOGIK SHART-  
SHAROITLARI / T. G'ofurov //  
Buxoro xalqaro universiteti ilmiy  
axborotnomasi. — T. 9, № 2. — B.  
492–494.

1. Chirchiq davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada o'quv amaliyoti jarayonida pedagogika yo'nalishi talabalarining kasbiy mobiligini rivojlantirishda dual ta'lim tamoyillarini joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilinadi. Maqolada nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash, ta'lim muassasalari va amaliyot bazalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, talabalarining mustaqil va refleksiv faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati yoritilgan. Talabalarining nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish, mehnat bozorining zamonaviy talablariga moslashish va mustaqil kasbiy faoliyatga tayyorlashda dual ta'limning imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasasi va amaliyot bazasi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, ta'lim jarayonini real kasbiy faoliyat bilan integratsiyalash, mentorlik va amaliy rahbarlikni yo'lga qo'yish hamda talabalarining individual kasbiy ehtiyojlarini hisobga olish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada dual ta'lim tamoyillarini o'quv amaliyotiga samarali joriy etish pedagogika yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish, kasbiy moslashuvchanligi va mobiligini oshirish hamda kelgusidagi mehnat faoliyatiga tayyorgarligini kuchaytirishning muhim pedagogik sharti sifatida asoslangan.

**Kalit so'zlar:** dual ta'lim, o'quv amaliyoti, kasbiy mobilik, pedagogika yo'nalishi talabalari, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy kompetensiya, amaliy tayyorgarlik, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi, innovatsion pedagogika, mehnat bozori.

## ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВНЕДРЕНИЯ ПРИНЦИПОВ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЧЕБНУЮ ПРАКТИКУ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАПРАВЛЕНИЙ

**Аннотация.** В статье анализируются педагогические условия реализации принципов дуального обучения для развития профессиональной мобильности студентов педагогических специальностей в процессе прохождения ими практической подготовки. Особое внимание уделяется важности интеграции теоретических знаний и практической деятельности, укреплению сотрудничества между образовательными организациями и базами практики, поддержке самостоятельной и рефлексивной работы студентов, а также использованию современных педагогических технологий. Проанализированы возможности дуального образования в интеграции теоретических знаний студентов с практической деятельностью, развитии профессиональных навыков, адаптации к современным требованиям рынка труда и подготовке к самостоятельной профессиональной деятельности. Особое внимание уделено вопросам укрепления сотрудничества между высшим образовательным учреждением и базой практики, интеграции образовательного процесса с реальной профессиональной деятельностью, организации наставничества и практического руководства, а также учёта индивидуальных профессиональных потребностей студентов. В статье обосновано, что эффективное внедрение принципов дуального образования в учебную практику является важным педагогическим условием формирования профессиональных компетенций студентов педагогического направления, повышения их профессиональной адаптивности и мобильности, а также усиления их готовности к будущей трудовой деятельности.

**Ключевые слова:** дуальное обучение, практическая подготовка, профессиональная мобильность, студенты педагогических специальностей, педагогические условия, профессиональная компетентность, практическая подготовка, интеграция образования и производства, инновационная педагогика, рынок труда.

## PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR IMPLEMENTING THE PRINCIPLES OF DUAL EDUCATION IN TEACHING PRACTICE TO ENHANCE THE PROFESSIONAL MOBILITY OF PEDAGOGY STUDENTS

**Abstract.** This article analyzes the pedagogical conditions for implementing dual

education principles to develop the professional mobility of students majoring in pedagogy during their practical training. It highlights the importance of integrating theoretical knowledge with practical activity, strengthening cooperation between educational institutions and internship sites, supporting students' independent and reflective work, and utilizing modern pedagogical technologies. The article analyzes the potential of dual education in integrating students' theoretical knowledge with practical activities, developing professional skills, adapting to the modern requirements of the labor market, and preparing students for independent professional activity. Particular attention is paid to strengthening cooperation between higher education institutions and practice bases, integrating the educational process with real professional activities, establishing mentoring and practical supervision, and taking into account students' individual professional needs. The article substantiates that the effective implementation of dual education principles in practical training is an important pedagogical condition for developing the professional competencies of students in pedagogy, enhancing their professional adaptability and mobility, and strengthening their readiness for future employment.

**Keywords:** dual education, practical training, professional mobility, pedagogy students, pedagogical conditions, professional competence, practical preparation, integration of education and industry, innovative pedagogy, labor market.

**Kirish.** Pedagogik amaliyot o'tishdan avval har bir talabada pedagogik fikrlash yuzasida muayyan tasavvurga ega bo'lishida amaliyotning birinchi kunidan fan o'qituvchilarning dars o'tish jarayonini kuzatishi, pedagogik vazifalarga amal qilish qobiliyatini tekshirish, o'qituvchi va o'quvchi hamkorligining psixologik negizini o'rganishi va o'qituvchining shaxsiy pedagogik faoliyatini tahlil qilish qobiliyatiga baho berishi, dars bosqichlari bir-biriga bog'lab olib borilishi ya'ni fikrlashning tizimliliigi tekshiriladi. Yuqorida aytib o'tilgan vazifalar talabaga o'z fikrlash doirasining kengligi, tizimliliigini qay darajada rivojlanishini ko'ra bilishga imkon beradi. Shuni ta'kidlash kerakki, bo'lajak o'qituvchining o'z ustidagi faoliyati, uning o'ziga xosligini saqlab qolish uchun doimiy intilishi natijasidir. Shuni ta'kidlash joizki, bu borada o'z - o'zini cheklash bo'lajak o'qituvchining sub'yekt sifatida shakllanishining nafaqat natijasi, balki prosessual xarakteristikasi hamdir. Ushbu omilni ta'lim jarayoniga tatbiq etishda talabada pedagogik faollikni rivojlanishida umumiy psixologik - pedagogik sub'yektlar yordam beradi. Pedagogik ta'limning o'ziga xos xususiyatlari shundaki, talabalar o'zlashtirgan ilmiy material ularning faoliyatida instrumental vazifani bajaradi, ya'ni o'qituvchi shaxsida shakllanishiga ta'sir etuvchi vosita bo'lib xizmat qiladi.

Pedagogika nazariyasi bo'yicha - talabalar sinf rahbariga birlashtiriladi. Amaliyotchi dastlab sinf rahbari hamda ta'lim muassasasining tarbiyaviy va ma'naviy sohadagi rejalari bilan tanishib chiqishi va barcha masalalarni o'quv jarayonida qo'llashida bevosita ishtirok etadi; o'qituvchining dars jarayonidagi faoliyatini kuzatadi: dars strukturasiga amal qilishi, uning tanlagan o'qitish metodlari, ulardan foydalanish imkoniyatlari, o'quvchilarning o'zlashtirishlarini aniqlashda (baholashda) ularni qo'llab-quvvatlash shakllari, pedagogik taktga amal qilishi, darsliklar bilan ishlash mahorati va boshqalar. Kuzatish amaliyoti belgilangan maktabning o'qituvchilarni pedagogik amaliyot profiliga muvofiq davom etadilar: Darsning borishi kundalik darsga yoziladi va maslahatchi - o'qituvchi bilan muhokama qilinadi. Maxsus vazifa sifatida o'qituvchi - maslahatchiga maktab o'qituvchisi bilan o'tilgan mavzu bo'yicha o'z dars rejasini, shu jumladan darsdagi turli xil ish shakllarini, o'quv xonasida bajariladigan amaliy mashg'ulotlar materialni tuzish, ko'rgazmali va didaktik materiallar tayyorlaydi. Pedagogik amaliyot talabalarning kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimining muhim shakli bo'lib, uch bosqichda amalga oshirilgan.

1- bosqich - tanishuv - malakaviy amaliyoti bo'lib, 2-kursning oxirida 2 hafta (72 soat) davomida kasb-hunar kollejida amalga oshirilgan. Amaliyot davomida talabalar asosan o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasasining ish faoliyati bilan tanishadilar va belgilangan tartibda hisobot topshiradilar, talabalar umumiy o'rta ta'lim maktablarining ish faoliyati bilan tanishadilar.

2-bosqich - o'quv-pedagogik amaliyoti. U 3 kursning oxirida 2 hafta (72 soat)ga mo'ljallangan bo'lib, kasb-hunar kollejida amalga oshirilgan. Unda talabalar o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasasida yuritiladigan barcha huquqiy-me'yoriy hujjatlar va mutaxassislik fan o'qituvchilarining ish faoliyati bilan tanishib borilishi nazarda tutilgan.

4 kursda faol pedagogik amaliyot olib boriladi. U 4 hafta (144 soat)ga mo'ljallangan bo'lib, unda talabalar o'quv mashg'ulotlariga tayyorlanish bilan birgalikda, ma'naviy-axloqiy tarbiyaviy ishlar rejasini tuzadi va suhbatlar o'tkazadi. O'ziga birlashtirilgan guruhda pedagogik-psixologik tashxis o'tkazilgan.

Adabiyotlar tahlili. Hozirgi kunda davlatimiz prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga muvofiq 2022 - 2023 o'quv yilidan boshlab kunduzgi ta'lim shaklidagi 2-4-bosqich talabalari haftalik o'quv mashg'ulotlari 4+2 o'quv tizimida, ya'ni darslar 4 kuni OTMda, aftalik 2 kuni umumiy o'rta ta'lim maktablarida amaliyot o'tash tartibida olib borish joriy etildi.

2-kursda 3-semestrda 150 soat 4-semestrda 180 soat o'quv amaliyot, 3 kurslarda o'quv-pedagogik amaliyoti bo'lib, 5-semestr 180 soat 6-semestr ham 180 soat, 12 kredit miqdoriga mo'ljallangan. Talabalar asosan umumiy o'rta ta'lim maktablarida yuritiladigan barcha huquqiy - me'yoriy hujjatlar bilan tanishadi va mutaxassislik fan o'qituvchilarining ish faoliyati bilan tanishadi.

4 kursda malakaviy pedagogik amaliyot bo'lib umumiy yuklama 180 soat, kunlik yuklama 6 soat, haftalik yuklama 12 soat, 12 kredit miqdoriga mo'ljallangan bo'lib, unda talabalar o'quv mashg'ulotlariga tayyorlanish bilan birgalikda, ma'naviy-axloqiy tarbiyaviy ishlar rejasini tuzadi va suhbatlar o'tkazadi. O'ziga birlashtirilgan guruhda pedagogik-psixologik tashxis o'tkazadi. Faol amaliyot - o'quvchilari guruhlari bilan mustaqil ravishda mashg'ulotlar o'tkazish. Mustaqil ta'limga tayyorgarlik bo'limlar vaqtini ko'rsatgan holda dars rejasini ishlab chiqish, dars loyihasini shakllantirish, yangi material bo'yicha savollar tayyorlash va uy vazifalarini o'z ichiga oladi. Faol amaliyot doirasida talabalar joriy va nazorat darslarini

olib boradilar. Tadqiqot davomida talaba motivatsiyasi uchun muhim bo'lgan qator kompetensiyalar orqali amaliy pedagogik faoliyatini amalga oshirishga tayyorligini ko'rib chiqishni zarur deb hisobladik. Ma'lumki, kasbiy kompetensiyalar talabaning tayyorgarligi va qobiliyati bilan bog'liq bo'lib, talabalariga muvofiq harakat qilish, topshiriq va muammolarni uslubiy tashkil etish va mustaqil ravishda hal qilish, shuningdek, o'z faoliyati natijalarini o'z-o'zini baholash tavsiya etiladi. 3 – kurs talabalari pedagogik texnologiya, pedagogik mahorat, o'qitish metodikasi fanlarining amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari vazifalarini bajarish maqsadida umumta'lim maktablari o'qituvchisiga o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etishda assistentlik qiladilar. O'qitish metodikalari kurslarida o'qitish metod va texnologiyalari bo'yicha olingan nazariy bilimlardan so'ng, uning amaliy mashg'ulotlarida shu metod va texnologiyalarni o'qitish jarayonida muvaffaqiyatli qo'llayotgan tajribali mutaxassislarining mashg'ulotlari kuzatiladi va tahlil qilinadi. Oliy ta'lim professor - o'qituvchisi rahbarligida maxsus tayyorgarlik ko'rib, mustaqil mashg'ulot o'tadi, tarbiya jarayonini boshqaradi. Pedagogik amaliyotga hozirlik ko'rish uni o'tashga nisbatan murakkab jarayon ekanligini his qilish joizdir. Tayyorgarlik jarayonida:

umumiy o'rta ta'lim Davlat ta'lim standartlari, fanning o'quv dasturi bilan chuqur tanishib chiqish va uning natijasi sifatida maxsus testdan o'tishi;

pedagogik amaliyot o'tadigan fanlar bo'yicha darsliklarni to'liq o'rganish, ayniqsa, amaliyot davrida o'tiladigan mavzular va amaliy ishlarni o'rganib chiqish, ular bo'yicha ham testdan o'tishi;

o'qitish metodlari va texnologiyalari bo'yicha ishlanmalarni hozirlab qo'yish, metodist - o'qituvchi ekspertizasidan o'tkazish va boshqa ishlarni amalga oshirishi lozim bo'ladi.

Muhokama. Kasbiy innovasion faoliyatni yaxshi biladigan o'qituvchi tegishli motivatsiya, innovasion jarayonlar to'g'risida bilim, pedagogik ta'sirlarni loyixalash qobiliyati va nafaqat ma'lum texnologiyalarni qo'llash, balki ularni takomillashtirish ko'nikmalariga ega bulishi kerak. Shuning uchun o'qituvchining muhim fazilatlarini chuqur bilim va maxsus ko'nikmalarga ega bo'lishi, ijodkorlikning namoyon buladigan ichki xususiyatlari va o'zini tuta bilish muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalar va o'qituvchilarning pedagogik yo'nalishini aniqlash va shakllantirish, bu jarayon uchun zarur shart - sharoitlar (ya'ni, umumiy va pedagogik qobiliyatlarning mavjudligi, maxsus qobiliyat va ko'nikmalar, o'qituvchilik kasbini tanlash motivatsiyasi va boshqalar) kabi muammolar ta'kidlangan. Pedagogik amaliyot nazariy tayyorgarlikdan farqli o'laroq, o'zining yuqori ilmiy umumlashtirish darajasi bilan, zarur kasbiy ko'nikmalarni yanada shakllantirish bilan tavsiflanadi va universitetda o'qish uchun ijobiy motivlarni kuchaytiradi. Pedagogik amaliyot shuningdek, talabalarni o'z pedagogik faoliyatini, kasbda o'zini anglash, qadriyat munosabatlar dunyosini tanlash va qurish, kasbiy va shaxsiy muammolarni hal qilishning yangi usullarini o'zlashtirishga olib keladi. Aynan o'qituvchilik amaliyotida, o'qituvchilik kasbiga qiziqishning shakllanishi va rivojlanishi sodir bo'lishi va shu bilan birga, bu boradagi to'siqlar ham aniqlanayotgani haqida bir qator tadqiqotchilarning fikri ishonchli, deb hisoblanadi.

Xulosa. Pedagogik amaliyot talabada amaliy tajriba o'rtirishga imkon beradi, ammo shuni ta'kidlash kerakki, bu tajriba o'quv dasturining shartlari bilan cheklangan. Talabalarga o'qitishning amaliy yo'naltirilgan usullarini kengaytirish zaruriyati mavjud bo'lib, uning maqsadi kasbiy va pedagogik bilimlarni tizimlashtirish, umumlashtirish va kengaytirish va bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini shakllantirishdir. Dual ta'limni samarali tashkil etishda oliy ta'lim muassasasi va amaliyot bazasi o'rtasidagi uzviy hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim muassasasi tomonidan nazariy tayyorgarlikni ta'minlash, amaliyot bazasida esa talabalarining real kasbiy faoliyatga jalb etilishi ularning kasbiy kompetensiyalarini izchil rivojlantirish imkonini beradi. Bunda tajribali mutaxassis va mentorlarning amaliy rahbarligi, talabalarining faol ishtiroki hamda muntazam tahlil va baholash jarayonlarini yo'lga qo'yish alohida ahamiyatga ega. Shuningdek, dual ta'lim jarayonida talabalarining individual qobiliyatlari, qiziqishlari va kasbiy ehtiyojlarini hisobga olish zarur. Individual yondashuv asosida tashkil etilgan amaliy mashg'ulotlar talabaning o'z kasbiy imkoniyatlarini anglashiga, mustaqil faoliyat yuritish tajribasini shakllantirishiga va kelgusidagi kasbiy yo'nalishini aniq belgilashiga yordam beradi. Bu esa pedagogika yo'nalishi talabalarining kasbiy moslashuvchanligi va mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, dual ta'lim tamoyillarini o'quv amaliyotiga samarali joriy etish pedagogika yo'nalishi talabalarining nazariy va amaliy tayyorgarligini uyg'unlashtirish, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, real mehnat sharoitlariga moslashishini ta'minlash hamda kasbiy mobilligini oshirish uchun muhim pedagogik shart-sharoitlarni yaratadi. Shu bois oliy ta'lim va amaliyot bazalari hamkorligini kuchaytirish, mentorlik tizimini takomillashtirish va amaliyot mazmunini mehnat bozorining zamonaviy talabalariga muvofiqlashtirish dual ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillari sifatida qaraladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

- [1] Anisimov P.F [Anisimov P.F.Sistema srednego professionalnogo obrazovaniya: sostoyaniye i problemy modernizatsii / P.F.Anisimov // Sredneye professionalnoye obrazovaniye. 2002,- № 6. - S. 2-8].
- [2] Atutov P.R. [Atutov P.R. Metodologicheskiye problemy nasionalno-regionalnogo obrazovaniya / P.R.Atutov, M.M.Budayeva // Pedagogika.2001. № 2. - S.25 - 27].
- [3] Baljinimayev N.S [Baljinimayev N.S. Buryatskiy respublikanskiy pedagogicheskiy kolledj: Proshloye i nastoyayeyeye / N.S.Baljinimayev, G.B.Bairova. -Ulan-Ude: «Belig», 1999. 58 s].
- [4] Badmayev B.S [ Badmayev B.S. Psixologiya v rabote uchitelya / B.S. Badmayev. — M.: Gumanitarno-izdatelskiy syentr «Vlados». 2000].
- [5] Babanskiy Yu.K [Babanskiy Yu.K. Izbrannyye pedagogicheskiye trudy /Yu.K.Babanskiy. M.: Pedagogika. - 1989.-453 s].